

UNESCO Doğal Miras Alanı Statü ve Ölçütleri

UNESCO'nun Doğal Alan Statüleri

- UNESCO Dünya (Doğal) Mirası Alanları
 - UNESCO MAB Biyosfer Rezervi Alanları
 - UNESCO Küresel Jeopark Alanları

UNESCO Dünya (Doğal) Mirası Alanları

UNESCO Dünya Miras Listesinin doğuşu

1959 yılında Mısır ve Sudan hükümetlerinin su altında kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Abu Simbel Tapınakları'nın korunması için yaptığı başvuru sonrasında UNESCO tarafından bir **kampanya** başlatılmıştır.

UNESCO'nun doğal miras stratejisinin oluşumunda ise;

- Dünya mirası küresel stratejisi (dengeli, temsili, güvenilir)
- Budapeşte Deklarasyonu (5C ilkesi)
- 2000 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Sekiz Milenyum Kalkınma Hedeflerinin etkisi olmuştur. Bu sekiz hedeften doğal miras alanlarıyla ilgili olan 7. Hedef: Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır.
- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmeleri

UNESCO Dünya Miras Listesine Kaydedilme Süreci

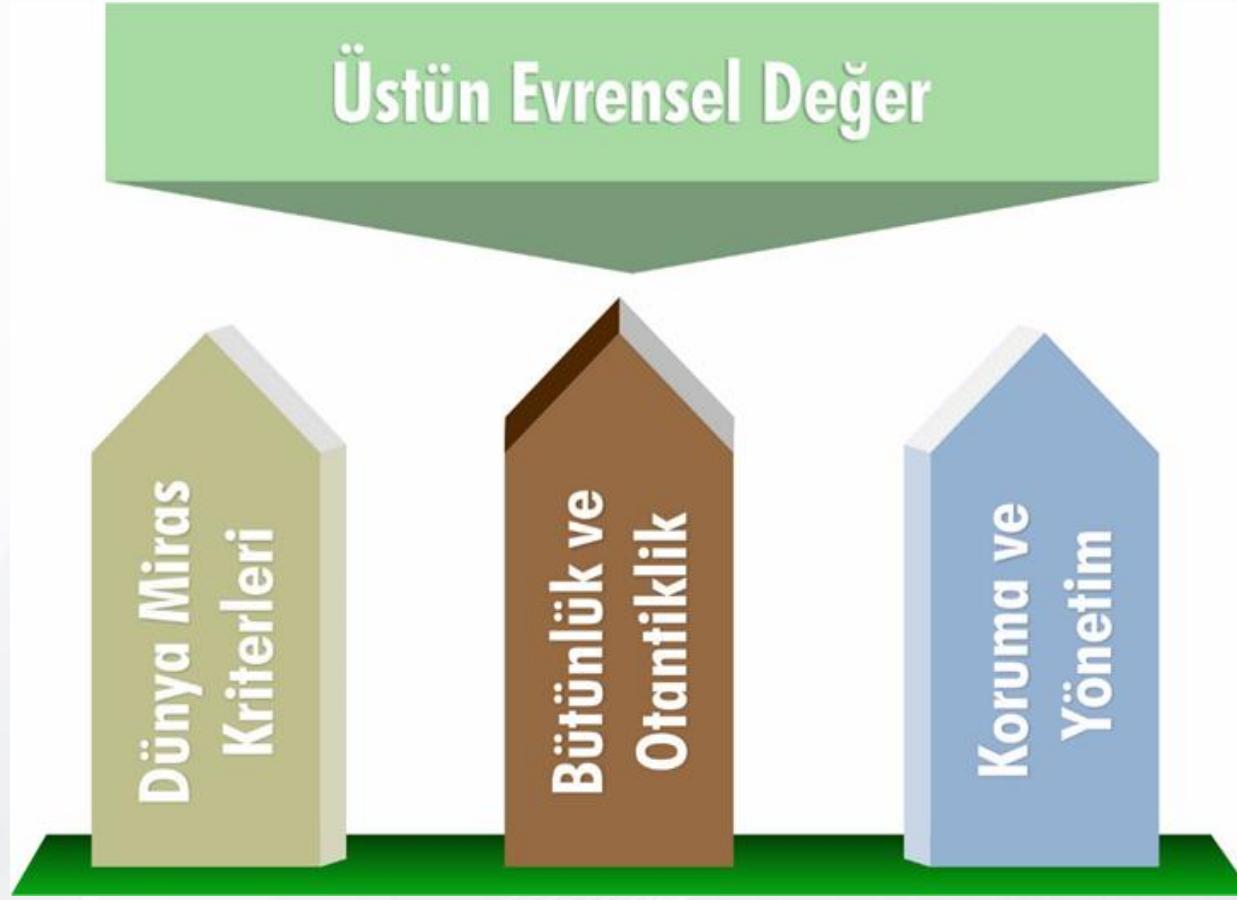
- UNESCO Dünya Miras Listesi'ne dâhil olabilmenin ilk şartı, miras alanları ile ilgili olarak **ulusal bir envanter** oluşturulmasıdır.
- Dünya Miras Merkezi tarafından incelenen ve Dünya Miras Komitesi tarafından kabul edilen bu envanter, **Dünya Mirası Geçici Listesi** adını almaktadır. UNESCO'ya sunulacak mirasların Geçici Listede olması ön şartlardan biridir.
- Sözleşmeye Taraf Devletin yetkili birimleri tarafından hazırlanan **adaylık dosyaları** UNESCO Dünya Miras Merkezine iletilir.
- UNESCO Dünya Miras Merkezi ise bu dosyaları değerlendirmek üzere UNESCO'nun süreçteki **danışsal organları** olan uluslararası kuruluşlar olarak kültürel alanlarda ICOMOS ve doğal alanlarda IUCN'e ileterek anılan dosyaların bilimsel inceleme ve değerlendirilmelerinin yapılmasını sağlar.
- Danışsal organların değerlendirmeleri ışığında dört yılda bir seçimle göreve gelen ve 21 üye devletten oluşan **Dünya Miras Komitesi'nin** yaptığı değerlendirmeler sonucunda bir miras alanının **UNESCO Dünya Mirası Listesine** alınması süreci değerlendirilerek karara bağlanır.

Doğal Miras

- Doğal zellikler içeren fiziki veya biyolojik oluşumlar, estetik veya bilim alanında üstün evrensel değere sahip özellikleri olan oluşumlar,
- Jeolojik veya fizyografik oluşumlar, tam olarak belirlenmiş tehlike altındaki bitki veya hayvan türlerinin habitatını oluşturduğu bilim ve muhafaza bakımından üstün evrensel değere sahip özellikleri olan,
- Doğal alanlar veya tam olarak belirlenmiş doğal alanların oluşturduğu bilim, muhafaza ve doğal güzellik bakımından üstün evrensel değere sahip özellikleri olan alanlar

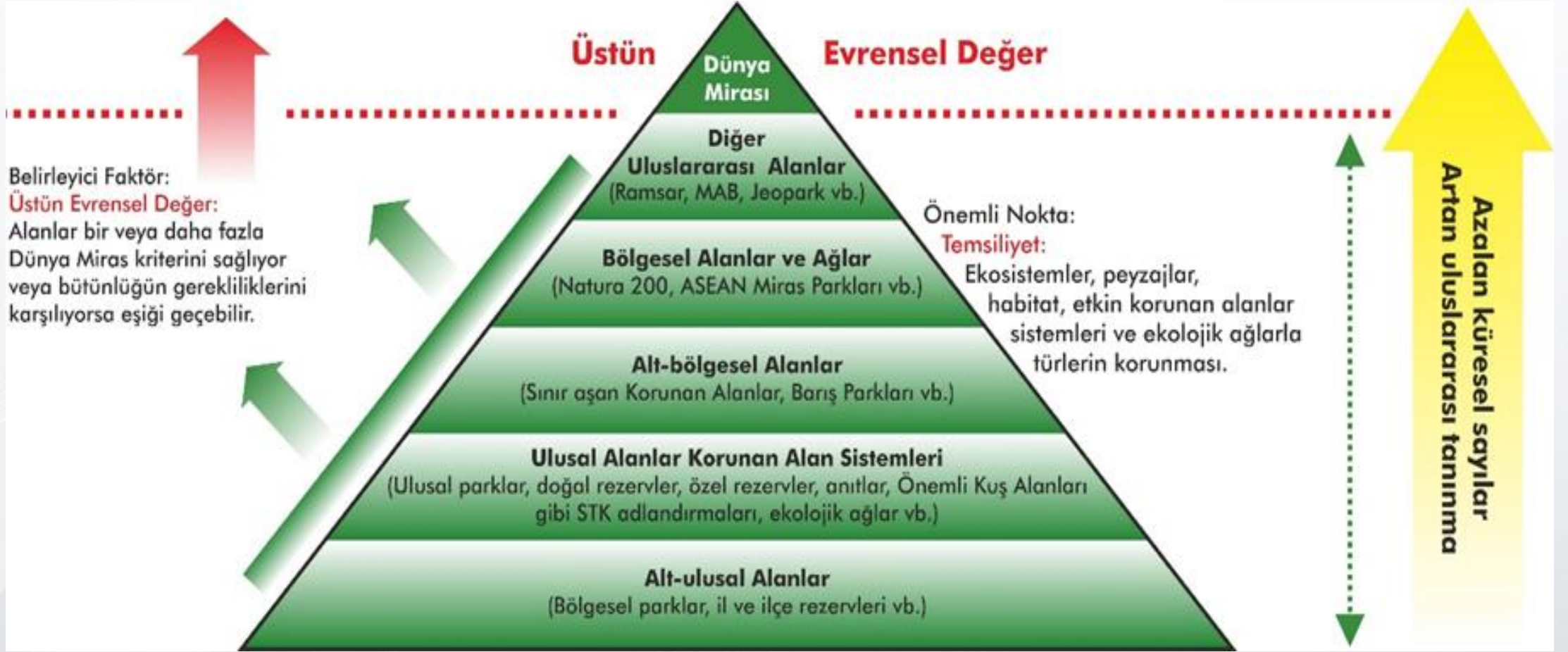
- Diğer Kategoriler: *Kültürel Miras / Karma Miras*

üstün evrensel değer in üç önemli bileşeni

Buna göre, bir miras alanının üstün evrensel değer taşıması için alanın en az bir veya daha fazla dünya miras kriterini sağlaması, alanın bütünlüğü ve otantikliği ile ilgili koşulların sağlanması, alanın korunması ve yönetim için gerekli şartların oluşturulması gerekmektedir.

Üstün evrensel değer yönünden çeşitli ulusal, bölgesel veya uluslararası korunan alan statüsüne sahip alanların DM Alanları ile ilişkisi

Şekilde de görüleceği üzere; özellikle **Ramsar alanları, MAB alanları ve UNESCO Jeoparkları** Dünya Miras Alanı olmaya en yakın statüdeki doğal alanlar olarak sıralanabilirler.

UNESCO Dünya Mirası Kriterleri

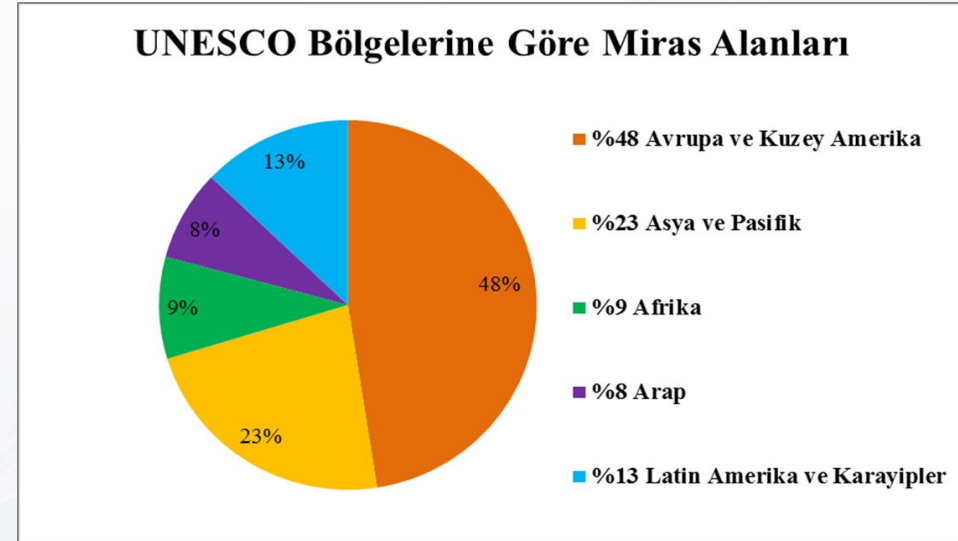
10 Kriter

1-6 kültürel miras/ 7-10 doğal miras

7. Üstün doğa olayı veya üstün doğal güzelliğe ve estetik öneme sahip alanları içermesi;
8. Yaşam kaydı, arazi şekillerinin gelişmesinde süregelen önemli jeolojik süreçler veya önemli jeomorfik veya fizyografik özellikler de dâhil, dünya tarihinin temel aşamalarını temsil edecek nitelikte üstün örneklerle sahip olması;
9. Karasal, tatlı su, kıyısal ve denizsel ekosistemlerde, bitki ve hayvan topluluklarında süregelen ekolojik ve biyolojik sürece ve gelişimine üstün örneklerle sahip olması;
10. Bilimsel açıdan üstün evrensel değere sahip ve tehlike altındaki türleri içeren, biyolojik çeşitliliğin yerinde korunması için en önemli ve kayda değer doğal habitatları içermesi.

2015 yılı verilerine göre UNESCO bölgelerinde Dünya Miras Alanları dağılımı

2015 Yılı						
Bölgeler	Kültürel	Doğal	Karma	Toplam	%	Miras alanı olan Taraf Devletler
Afrika	48	37	4	89	%9	33
Arap Devletleri	73	4	2	79	%8	18
Asya ve Pasifik	168	59	11	238*	%23	35
Avrupa ve Kuzey Amerika	420	61	10	491*	%48	50
Latin Amerika ve Karayipler	93	36	5	134	%13	27
Toplam	802	197	32	1031	%100	163

* Avrupa ile Asya Pasifik Bölgesi arasında bulunan bölgeler arası bir miras alanı olan “UvsNuurBasin” (Moğolistan, Rusya Federasyonu) Asya Pasifik Bölgesinde sayılmıştır

UNESCO Dünya Miras Listesi ve Türkiye

- UNESCO Dünya Miras Listesinde 1031 miras alanı bulunmaktadır. Bu alanların 802'si kültürel, 197'si doğal, 32'si karma miras alanıdır.
- Türkiye'nin UNESCO DML'nde 13 kültürel ve 2 karma olmak üzere 15 miras alanı bulunmaktadır.
- Türkiye envanter niteliğindeki Geçici Listede en fazla aday mirasa sahip devlet olma özelliğine sahiptir. 1 doğal, 2 karma ve 57 kültürel miras niteliği taşıyan alan bulunmaktadır.
- Karma Miraslar
 - Güllük Dağı-Termessos Milli Parkı (Antalya) 2000
 - Kekova (Antalya) 2000
- Doğal Miras
 - Tuz Gölü Özel Doğa Koruma Alanı (Ankara-Konya-Aksaray) 2013

Pamukkale

Kapadokya

Termessos

Kekova

Tuz Gölü

UNESCO MAB Biyosfer Rezervi Alanları

- UNESCO'nun İnsan ve Biyosfer (MAB) Programı insan ve çevre arasındaki ilişkiyi bilimsel bir tabanda değerlendiren hükûmetler arası bilimsel bir programdır.
- 1970'li yılların başında UNESCO tarafından başlatılan programın temel amacı insan ile doğal kaynak kullanımı arasında sürdürülebilir ve dengeli ilişkilerin kurulmasıdır.
- Bilim ve sürdürülebilir kalkınma ile ekonomi aracılığıyla doğal ve sosyal bilimlere ortak bir uygulama alanı oluşturur. Bu amaçla geliştirilen Biyosfer Rezervleri ve Biyosfer Rezervleri Ağı bu programın temel uygulama araçlarıdır.
- MAB programı kapsamında geliştirilen bölgesel ağlar sayesinde biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilir kalkınma, sınır ötesi işbirliğinin teşvik edilmesi, kurumsal ve kişisel kapasite geliştirilmesi gibi konularda işbirliği desteklenmektedir.

UNESCO MAB Biyosfer Rezervi Alanları

- Biyosfer Rezervleri (BR) karasal veya sucul ekosistemler veya bu ekosistemlerin kombinasyonları olup, UNESCO'nun uluslararası tanınan MAB (Man and the Biosphere) Programı çerçevesindeki alanlardır.
- **MAB Programı Uluslararası Eşgüdüm Konseyi (MAB ICC)** tarafından alanlar belirlenir.
- Başvurular devletlerce yapılmaktadır.
- **Biyosfer Rezervleri Uluslararası Danışma Komitesi** ve MAB ICC Bürosu değerlendirme sürecinde rol alır.
- Başvuru Formları İngilizce/Fransızca/İspanyolca doldurularak UNESCO Millî Komisyonları/UNESCO Daimi Temsilcilikleri vasıtasıyla UNESCO Sekreteryasına iletilir.
- BR'nin 3 önemli bileşeni bulunur: Koruma, Kalkınma, Lojistik destek

Biyosfer Rezervi Kriterleri

- Önemli biyocoğrafik bölgelerin temsilcisi olan ekolojik sistemler içermek,
- ***Biyolojik çeşitliliğin korunması için önemli bir alan olması,***
- Bölgesel ölçekte ***sürdürülebilir kalkınma*** yaklaşımlarının araştırılması ve gösterilmesi için fırsatlar sağlamak,
- BR'nin üç fonksiyonuna hizmet etmesi için uygun büyüklüğe sahip olmak,
- Uygun zonlamaya sahip olmak,
- ***Organizasyonel düzenlemelerde katılımcı olunması*** (Yerel halk, yasal otoriteler, özel kuruluşlar vs.),
- Herhangi bir kültürel ve sosyal etki değerlendirmesi yapıp, yapılmadığı,
- Uygulama mekanizmalarının açıklanması,

UNESCO MAB Biyosfer Rezervi Alanları

- UNESCO Biyosfer Rezervleri Ağı'nda 2016 yılı itibariyle **120 ÷lkeden 669 biyosfer rezervi** bulunmaktadır.
- Türkiye'nin ilk ve tek biyosfer rezervi Artvin İli Borçka İlçesi sınırları içerisinde yer alan Camili Yöresidir.
- Kısmi veya tamamen Ramsar Alanı-Dünya Miras Alanı olan BR'leri bulunmaktadır.

Camili Biyosfer Rezervi

UNESCO Biyosfer Rezervleri Ağına Başvuru ve Kaydedilme S¼reci

- Devletler Ulusal MAB Komiteleri aracılığıyla kriterlere uyan potansiyel alanları için gerekli formları doldurarak UNESCO'ya başvuruda bulunur,
- UNESCO MAB Sekretaryası dok¼manları kontrol eder,
- Adaylıklar BR Danışma Komitesi tarafından değerlendirilerek, ICC'ye tavsiyeler iletilir,
- ICC BR ilan edilecek alanlar ile ilgili nihai kararı verir.
- Genel Direkt¼r bu kararı devlete bildirir.

UNESCO MAB Biyosfer Rezervi Alanlarının Dağılımı

UNESCO Bölgeleri	Biyosfer Rezerv Alanı Sayısı	Devlet Sayısı
Afrika	70	28
Arap	30	11
Asya ve Pasifik	142	24
Avrupa ve Kuzey Amerika	302	36
Latin Amerika ve Karayipler	125	21
Toplam BR Alanı	669	120

UNESCO Küresel Jeopark Alanları

- Jeolojik mirasın korunması ve geliştirilmesinin önemli adımlarından olan jeoparklar içerdikleri jeolojik oluşumlar, biyolojik ve arkeolojik unsurlarla birlikte değerlendirilen doğal alanlardır.
- Koruma, eğitim ve ekonomik kalkınma kavramları ile birlikte özdeşleşen bu alanlar, buldukları bölgenin yerel halkının refah düzeylerinin artmasına katkı sağlarlar,

UNESCO öncülüğünde;

- 2001 yılında Avrupa'da kurulan jeoparklar arasında işbirliğini sağlamak amacıyla Avrupa Jeopark Ağı (EGN)
- 2004 yılında küresel ölçekte, jeoparkların belirgin bir kaliteyi temsil etmesi ve aralarında bilgi alış verişi sağlanması için Küresel Jeopark Ağı (GGN)
- **UNESCO Jeopark Ağı'nın 33 ülkeden 120 üyesi bulunmaktadır.**
- 2015 UNESCO 38. Genel Konferansı ile **UNESCO Küresel Jeoparkı**

UNESCO Küresel Jeopark Kriterleri

- Boyut ve yerleşim (sınırların açıkça belirtilmesi ve yeterli alan genişliği)
- **Jeoçeşitlilik, biyoçeşitlilik ve kültürel miraslar arasındaki sinerji**
- Güçlü toplum desteği ve "aşağıdan yukarıya" doğru işleyen yerel katılım
- Etkin bir yönetim sistemi ve uygulama programının kurulması
- Sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde ekonomik aktiviteler
- Jeobilim bilgilerini, çevresel ve kültürel kavramları anlatacak araçlar ve eğitim aktiviteleri (bilimsel çalışmalar, müzeler....)
- Koruma

UNESCO Jeopark Başvuru ve Kaydedilme Süreci

- Bir jeopark, resmi olarak UNESCO Küresel Jeoparkı olmadan **JEOPARK** ifadesini kullanamaz. «Aday Jeopark» yada «Jeopark projesi»
- Varlığı bir projeye dayanan jeoparklar ile UNESCO Küresel Jeoparkına başvuramaz.
- Aday jeoparklar, UNESCO Millî Komisyonları aracılığıyla kriterlere uyan aday için gerekli formları doldurarak ve başvuru dosyası hazırlayarak UNESCO Jeopark Sekreteryasına başvuruda bulunur,
- UNESCO Jeopark Sekreteryası dokümanları kontrol eder,
- Adaylık başvurusuna ait dosyalar uzmanlarca incelenir. Bağımsız bir jeopark uzmanı tarafından aday jeoparka arazi incelemesi gerçekleştirilir.
- Teklifin olumlu sonuçlanması durumunda, üyeler davet edilir.
- UNESCO bunu resmi bir yazı ve sertifika ile başvuru sahibine, UNESCO Millî komisyonuna ve ülkenin ilgili hükümet makamlarına bildirir.

UNESCO Küresel Jeopark Başvuru Dosyası

A – Alanın kimliği

1. Önerilen jeoparkın adı
2. Önerilen jeoparkın yeri (harita ve koordinatlar)
3. Önerilen jeoparkın yüzey alanı (yüzölçümü), fiziksel ve beşeri coğrafya özellikleri
4. Önerilen jeoparkın sorumlu kuruluşu ve yönetim yapısı (tanımı, işlevi ve organizasyon şeması)
5. Başvuru işlemleri sırasında iletişim kurulacak kişi (isim, konumu (mevki-görev), tel./fax, e-mail)

B – Jeolojik Miras

1. Önerilen jeoparkın genel jeolojik açıklaması
2. Önerilen jeopark içindeki jeolojik sitlerin tanımı ve listesi
3. Uluslararası, ulusal, bölgesel ya da yerel değeri açısından bu sitlerin önemi üzerine detaylar (ör: bilimsel, eğitim, estetik)
4. Doğal, kültürel ve maddi olmayan (manevi) mirasla ilgili diğer sitlerin açıklaması ve listesi ve onların jeolojik sitlerle ilişkisinin nasıl olduğu ve önerilen jeopark içine nasıl entegre edileceği

UNESCO Küresel Jeopark Başvuru Dosyası

C – Jeolojik koruma

1. Önerilen jeopark üzerindeki güncel ya da potansiyel baskı
2. Önerilen jeopark içindeki jeolojik sitlerin korunması açısından mevcut durum
3. Tüm miras alanlarınının yönetimi ve bakımı ile ilgili veriler (jeolojik ve jeolojik olmayan).

D – Ekonomik faaliyet & iş planı (detaylı finansal bilgileri kapsayan)

1. Önerilen jeoparkdaki ekonomik aktiviteler
2. Önerilen jeopark için mevcut ve planlanan olanaklar/tesisler (ör: jeo-eğitim, jeoturizm, turizm altyapısı gibi)
3. Önerilen jeoparkın jeoturizm potansiyelinin analizi
4. Sürdürülebilir kalkınma için bakış ve politikalar:- jeo-turizm ve ekonomi, - jeo-eğitim, - jeo-miras
5. Önerilen jeoparkdaki toplumun güçlendirilmesinin örnekleri ve ilkeleri (katılım ve danışma)
6. Önerilen jeoparkdaki kamu ve paydaş farkındalık örnekleri ve ilkeleri

UNESCO Küresel Jeopark Alanları

- Türkiye'nin ilk ve tek UNESCO Küresel Jeoparkı, Manisa İli sınırları içerisinde yer alan Kula Jeoparkıdır. Jeopark alanı Türkiye'nin en genç volkanik sahalarından biridir. Çok sayıda volkanik cüruf konisi, maar, mağaralar, tüneller, kanyon, Őelale, kaplıca, peribacaları ve fosil insan ayak izleri ile ziyaretçilerine eŐsiz deneyimler sunmaktadır.

Kula "Kakaumene" Yanık lke Jeoparkı

UNESCO'nun Doğal Alan Statüleri-*Kazanımları*

- Uluslararası tanınırlık ve prestij,
- Miras koruma ve yönetimi,
- Sürdürülebilir kalkınma,
- Dünyanın ortak mirası olarak kabul edilme,
- Gelecek nesillere aktarılma,
- Yerel yönetimler ve yerel halkın farkındalığının artması,
- Kurumlar arası yönetim, iletişim, ortak çalışma kültürü ve işbirliğinin artması,
- Sürdürülebilir turizm ve ekonomik katkılar sağlanması.

UNESCO Periyodik Raporlama Anketine göre *Dünya Miras Alanlarını etkileyen temel faktörler* aşağıda sıralanmaktadır:

- Binalar ve Kalkınma
- Ulaşım Altyapısı
- Kamu veya Servis Altyapısı
- Çevre kirliliği
- Biyolojik kaynak kullanımı / modifikasyon
- Fiziksel kaynak çıkarma
- Fiziksel kumaş etkileyen Yerel koşullar
- Mirasın Sosyal / Kültürel kullanımları
- Diğer insan faaliyetleri
- İklim değişikliği ve şiddetli hava olayları
- Ani ekolojik ya da jeolojik olaylar
- İstilacı / yabancı türler veya hiper-bol türler
- Yönetim ve kurumsal faktörler
- Diğer faktörler

UTMK Doğal Miras Çalışmaları

- UTMK Temel Bilimler İhtisas Komitesi - 9 Temmuz 2012 tarihinde “UNESCO Doğal Miras Alanları Geçici Listesine Öneri Sunma Çalıştayı”
- UTMK MAB İhtisas Komitesi - 7 Mart 2013 tarihinde “Yeni Biyosfer Rezervleri Belirleme Çalıştayı”
- UTMK Jeolojik Miras ve Jeopark Alt Çalışma Grubu - 2 Ekim 2015’te “ Jeopark Alanları Ulusal Listesine Öneri Sunma Çalıştayı”

*Bu sunumda 13 Nisan 2016 tarihinde 69. Türkiye Jeoloji Kurultayı’nda UTMK Doğa Bilimleri Sektör Uzmanı Şule ÜRÜN ve UTMK Jeolojik Miras ve Jeopark Alt Çalışma Grubu Üyesi Prof. Dr. Nazire ÖZGEN ERDEM tarafından sunulan «UNESCO Doğal Miras Alanı Statü ve Ölçütlerinin Değerlendirilmesi» adlı bildiri kaynak olarak kullanılmıştır.

